

מדינת ישראל

משרד המשפטים

משנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ)

ירושלים: ז' תמוז תשע"ה

24 יוני 2015

תיקנו: 803-04-2014-001677

סימוכין: 803-99-2015-047835

לכבוד

עו"ד שרונה אליהו חי

שלום רב,

הנדון: פנייתך בעניין הגבלות תנועה של רכבים פלסטינים בכביש 443
סמך: פנייתך מיום 28.9.2014

- א. בפנייתכם שבסימוכין מועלות טענות בדבר הגבלות תנועה שונות בעלייה וירידת רכבים בכביש 443.
- ב. כך, בין היתר, נטען, כי שתיים מנקודות הירידה מכביש 443 (ח'רבת אלמסבאח ובא-טירה) נסגרו. כמו כן נטען כי שתי נקודות נוספות המהוות נקודות עלייה וירידה (מחסום בית בירא ומחסום בית עיור א-תחתא) סגורות בפועל החל משעות הלילה המוקדמות ועד לפנות בוקר, וכי פתיחתם כרוכה בהגעתו של רכב צבאי למקום והדבר יוצר לא אחת עיכובים רבים. לפיכך, נטען כי בפועל פעילות רק שתי נקודות ירידה מתוך הארבע וכן שתי נקודות עליית הרכבים לכביש פתוחות רק חלק משעות היממה.
- ג. כמו כן, מועלות טענות בנוגע להגבלה שהוטלה החל משנת 2000, לפיה מעבר ביתוניא ישמש רק למעבר סחורות ולא למעבר אנשים ורכבים פרטיים. נטען, כי סגירת מעבר זה לתנועת רכבים שוללת למעשה מתושבי האזור את השימוש העיקרי בכביש 443 ולמעשה הופכת אותו לכמעט חסר ערך עבורם. בהקשר זה מתוארים בפנייה מצבם הקשה של כבישי "מרקם החיים" – תווי סלילתם הקשה, רוחבם, תחזוקתם ותנאי בטיחות ירודים. נטען, כי השימוש בהם מייקר ומאריך את הנסיעה, מקשה עליה ואף מגביר את הסכנה הכרוכה בנסיעה.
- ד. עוד נטען כי לאורך השנים מאז פתיחתו של כביש 443 נפגע וצומצם חופש התנועה של רכבים פלסטינים. וכי כיום, כתוצאה מהפעילות החלקית והבלתי סדירה של המעברים, אף השימוש המותר אינו מתאפשר הלכה למעשה. בהמשך לכך נטען בפנייה כי מציאות זו אינה נותנת ביטוי ממשי לרוח הדברים בפסיקתו של בית המשפט העליון בעניין זה.

ה. בנוסף, הועלו טענות בדבר אורך זמן הבידוק במעברים; טענות בדבר בידוק גופני של נשים, נערות וילדות על ידי חיילים, וטענות הקשורות בהשלכות הקשות להיותו של מעבר ביתוניא מעבר המיועד לסחורות בלבד.

ו. כידוע, סוגיית תנועת רכבים פלסטינים בכביש 443 נדונה במסגרת בג"ץ 2150/07 אבו צפייה, ראש מועצת הכפר בית סירא נ' שר הביטחון (29.12.2009), במסגרתו נקבע כי לא ניתן להמשיך ולהגביל באופן מוחלט תנועת רכבים פלסטינים בכביש, וכך נאמר לעניין זה: "דין הוראת התנועה, כמו גם החלטת המפקד הצבאי לאסור באופן מלא על תנועת תושבי הכפרים בכביש 443, להתבטל". יחד עם זאת נאמר:

"למותר להדגיש כי אין אנו באים להתוות את הסדרי הביטחון העתידיים שיינקטו על-ידי המשיבים. החלטה זו היא בסמכותו של המפקד הצבאי, וממילא, לא הוצגה לפנינו תשתית מספקת בעניין שאלת חוקיותם של הסדרים חלופיים אחרים. המפקד הצבאי רשאי לנקוט בצעדים הנדרשים לשמירה על הסדר והביטחון, ובלבד שהם יעמדו באמות המידה שנקבעו בפסיקתנו. על-מנת לאפשר למפקד הצבאי לגבש פיתרון ביטחוני אחר, אשר יוכל לספק הגנה לתושבים הישראליים העושים שימוש בכביש (פסקה 39 לפסק דינו של השופט ע' פוגלמן)"

ז. בהתאם לקביעת בית המשפט יש לאפשר תנועת רכבים פלסטינים בכביש. עם זאת, המפקד הצבאי רשאי לנקוט בצעדים הנדרשים על מנת לשמור על הסדר והביטחון הציבורי, כמובן בהתאם לאמות המידה הקבועות בפסיקה.

ח. כמפורט לעיל, בפנייה נטען נגד הצעדים הננקטים בפועל והשפעתם הלכה למעשה על תנועת הרכבים הפלסטינים בכביש. בירור הטענות עם הגורמים הרלוונטיים העלה:

- נקודות הירידה – ח'רבת אלמסבאח וא-טירה הן נקודות המאפשרות ירידה מכביש 443 של רכבים פלסטינים בלבד. המעבר בנקודות אלו מתאפשר עם זיהויו הטכנולוגי של הרכב (כאשר נמנע מעברם של רכבים ישראליים). באשר לעיכובים המצוינים בפנייה נמסר כי אלו נבעו ממספר תקלות טכניות במערכת הזיהוי האוטומטית ואלו תוקנו זה מכבר. עוד נמסר כי הצבא עוקב ומבקר באופן שוטף אחר תקינותם של כלל האמצעים במקום על מנת למנוע את הישנותן של התקלות המתוארות ותיקונן במקרה הצורך. בעניין זה אף נמסר כי חלקן של תקלות אלו מקורן בפגיעה מכוונת במערכת.

• באשר לשתי הנקודות הנוספות בית סירא ובית עיור א-תחתא, המשמשות נקודות ירידה ועליה לכביש, נמסר כי בהתאם לניתוח תנועת הרכבים בכביש, הן מאוישות בכוחות צבא בין השעות 5:00 בבוקר עד ל- 22:00 בלילה. בין השעות 22:00 ל- 5:00 בבוקר, המחסום מופעל באמצעות מערכת אוטומטית המזניקה את הכוח המצוי במוצב הסמוך לכל אחת מהנקודות מיד עם הגעת רכב למקום. נמסר לנו, כי ככלל הגעת הכוח למקום נעשית תוך דקות ספורות. אומנם, הדבר מצריך מספר דקות של המתנה, אך מאידך הדבר מצמצם את האיומים על הכוחות המוצבים במקום בשעות הלילה. וכל זאת בהתחשב בתנועת הרכבים הדלילה בשעות אלו כפי שהדבר נמצא מניתוח היקף התנועות בכביש. על אף זאת, בעקבות האמור בפנייה זו, נמסר לנו מגורמי הצבא כי תערך בחינה נוספת של הצורך והאפשרות לצמצם את זמן הגעת הכוחות לפתיחת המעברים בשעות הלילה המאוחרות, על מנת לצמצם את משך ההמתנה במעברים בשעות בהן המחסום אינו מאויש.

ט. כאמור לעיל, בפנייה אף מועלות טענות בעניין אופי פעילותו של מעבר ביתוניא כמעבר המיועד למעבר סחורות בלבד. סוגיה זו נבחנה אף במסגרת בג"ץ 2150/07 הנ"ל, ובית המשפט קבע כי אין עילה להתערב בהחלטת המפקד הצבאי בדבר אופן הפעלת המעבר, וכך נאמר לעניין זה:

"מעבר ביתוניה אשר מופעל, בעיקרו, כמעבר "גב אל גב" המיועד למעבר סחורות בין ישראל לאיר"ש, ממוקם בנקודה הנשלטת על-ידי בתי העיירה הסמוכה, ומאוימת מבחינה ביטחונית. מיקום זה הפך אותה ליעד מועדף לניסיונות פיגוע מצד גורמי טרור. אירועי הירי, כמו גם אירועים אחרים של הפרת סדר, זריקת אבנים, ידוי בקבוקי תבערה והבערת צמיגים, במעבר ובסביבתו, פורטו בתצהיר המשיבים. הרחבת המעבר, בדרך שתאפשר לבדוק ולהעביר דרכו באופן קבוע כלי רכב פלסטיניים והולכי רגל בהיקף רחב תביא להגדלה משמעותית של שטח המעבר וכוח האדם שיידרש לאייש אותו. בכך ייווצר מוקד חיכוך נוסף המועד לפיגועים מצד גורמי טרור. קביעה זו הינה בבחינת עניין ביטחוני מובהק, המצוי בגדר שיקול דעתו של המפקד הצבאי. לפי אמות המידה לביקורת שיפוטית בהקשר זה, שעליהן עמדנו לעיל, לא הונחה לפנינו עילה להתערב בהחלטה זו של המפקד הצבאי ולהורות על שינוי אופן פעולת מעבר ביתוניה" (פסקה 38 לפסק דינו של השופט ע' פוגלמן).

בהקשר זה, נמסר לנו מגורמי הצבא כי הדברים המתוארים בפסק הדין נכונים היום ביתר שאת, מאחר שהמקום הפך לנקודת חיכוך מרכזית המלווה בהפרות סדר המוניות, לצד אירועי ירי לעבר המעבר וכוחות הביטחון המאיישים אותו. לפיכך סבורים גורמי הצבא, כי בנתונים הללו לא ניתן לקבל את הבקשה ולפתוח את המעבר להולכי רגל וכלי רכב פרטיים.

י. באשר לטענה בעניין בדיקתן במעברים של נשים, נערות וילדות בידי חיילים, ולבקשה בצידה, כי נוכח האמור תוצבנה במעברים אלו כדרך קבע אף חיילות – נמסר לנו כי ככלל נשים העושות שימוש בנקודות העלייה כלל אינן נבדקות, אלא רק במצב דברים בו מתעורר חשד קונקרטי כלפי אחת מהעוברות. נוכח האמור, סבורים גורמי הצבא כי אין צורך בהצבתן בדרך קבע של חיילות במעברים אלו.

יא. לצד האמור, נוכח חשיבות הדברים, אנו נערוך מעקב מול גורמי הצבא ונבקש שיוגש לנו עדכון בחודש הבא בדבר פעילותן ותקינותן של נקודות הירידה; דיווח מעודכן בדבר היקף התנועה בשעות הלילה המאוחרות בנקודות העלייה (בשים לב לניתוח התנועה עליו מתבסס אופן הפעלה זה), ומשך ההמתנה במעבר עד לבוא הכוח למקום; כמו כן נבקש דווח עדכני נוסף בשאלת הצורך הביטחוני בהותרת מעבר ביתוניא למעבר סחורות בלבד; כך גם, נבקש כי בתקופה זו תבוצע בחינה נוספת בדבר הצורך בהצבת חיילות במעבר, על מנת לוודא שלא נערך בפועל, כדבר שבשגרה, חיפוש על גופן של נשים בידי חיילים. עם קבלת העדכון הנ"ל נבחן את המשך הטיפול הנדרש, ונעדכןך בדבר.

בברכה,

דינה זילבר

משנה ליועץ המשפטי לממשלה
(יועץ)

העתק:

פולי מרדכי, מתאם פעולות הממשלה בשטחים

דורון בן ברק, יועמ"ש איו"ש

אסנת מנדל, מנהלת מחלקת הבגצי"ם, פרקליטות המדינה